

Sivistysvaliokunnan kokous 16.6.2020

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen lausunto teemasta: Tutkimustieto peruskoulujen kevään 2020 etäopetuksen vaikutuksista.

Liittyen asiaan HE 86/2020 Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi perusopetuslain ja Helsingin eurooppalaisesta koulusta annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta.

Koronakevään aikana huoli lasten ja nuorten hyvinvoinnista on kasvanut. Kouluterveydenhoitajat ja lääkärit kokivat oppilaan tai perheen hyvinvointiin liittyvien huolien lisääntyneen etäopetuksen aikana keväällä 2020. THL:n kouluterveydenhuollon verkoston kyselyyn vastanneista terveydenhoitajista 66 - 67 % arvioi huolien lisääntyneen jonkin verran ja 17 - 18 % huomattavasti (Hietanen-Peltola ym. 2020). Lääkäreistä vielä suurempi osuus koki huolien lisääntyneen. Lapsille ja nuorille tehdyt kyselyt, joiden tuloksia kuvataan lakiluonnoksen perusteluosassa, kertovat samaa viestiä.

Perheillä on ollut hyvin erilaiset edellytykset ja mahdollisuudet tukea lastensa koulunkäyntiä etäopetuksen aikana. Esimerkiksi terveydenhuollossa työskentelevillä vanhemmilla ei ole ollut mahdollisuutta jäädä kotiin etätyöhön tai sovitella työaikaansa lasten etäkoulun tarpeisiin. Lomautuksista tai työpaikan menettämisestä johtuvat taloudelliset huolet sekä sosiaalisen verkoston tuen väheneminen ovat koskettaneet monia perheitä. Perheiden kuormittuminen ja tuen tarve ei ole koskenut kevään aikana vain niitä perheitä, joilla on jo aiemmin ollut tuen tarvetta.

Sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa reagoitiin epidemiauhkaan nopeasti. Varautuminen sairaanhoidon tarpeen kasvuun ja annettu ohje välttää turhia sosiaalisia kontakteja johti sosiaali- ja terveystalouden voimalliseen supistamiseen ja osin palvelujen tarjoamiseen pelkästään etäpalveluina. Koronavirustartunnan pelossa koululaiset ja perheet myös itse peruvivat vastaanottokäyntejä, eivätkä aina hakeutuneet palveluihin tarpeesta huolimatta. Epidemiatilanteeseen varautuminen vaati pikaista suunnittelua henkilöstösiirroista ja monilla alueilla suunnitelmia lähdettiin toteuttamaan, vaikka epidemia ei vielä ollut paikkakunnalla.

Erityisesti etäkoulun alkaminen vauhditti joillakin paikkakunnilla kouluterveydenhuollon henkilöstön siirtoa muihin tehtäviin, kun taas toisaalla jatkettiin menestyksellisesti kouluterveydenhuollon normaalia toimintaa. Viikoilla 13 - 15 kouluterveydenhuollon käyntejä oli kansallisesti 80 % vähemmän kuin vuotta aikaisemmin samana ajankohtana. Etäkoulun toisena viikkona (vko 13) vain noin 44 % kouluterveydenhuollossa työskentelevistä terveydenhoitajista ja lääkäreistä teki kouluterveydenhuollon työtään samalla volyymilla kuin ennen.

Opiskeluhoollon monialainen yhteistyö heikkeni kevään aikana merkittävästi. Noin puolet terveydenhoitajista kertoi etäopetusviikolla 19 tekevänsä kuraattorin ja psykologin kanssa yhteistyötä vähemmän, ei lainkaan tai ettei palvelua ollut saatavilla. Osa myös kertoi kuraattori- ja psykologipalveluja olevan oppilaille tarjolla pelkästään etäpalveluina. Opettajien kanssa yhteistyö oli heikentynyt 76 %:n mielestä. Lähiopetukseen palaaminen korjasi tilannetta vain vähän. Kouluterveydenhoitajan yhteistyö koulun ulkopuolisiin palveluihin, kuten perheneuvola, lastensuojelu tai lasten- ja nuorisopsykiatria, oli vähentynyt yli puolella, eikä yhteistyö lisääntynyt

Marke Hietanen-Peltola

15.6.2020

loppukevään lähiopetuksen aikana. On selvää, etteivät opiskeluhoollon palvelut ja monialainen yksilökohtainen opiskeluhoolto ole kevään 2020 aikana toteutunut siten kuin oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa on säädetty.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos katsoo, että pitkäaikainen etäopetus voi lisätä eroja lasten ja nuorten hyvinvoinnissa. Siksi etäopetukseen tulee perusopetuksessa siirtyä syksyllä 2020 vain, jos kyseisen alueen epidemiatilanne tartuntatautiviranomaisen arvion mukaan niin edellyttää, kuten lakiesitykseen on nyt muotoiltuna. Esityksen rajaukset mahdollisen etäopetuksen oppilaiden luokkatasoissa sekä ryhmien vuorottelu etä- ja lähiopetuksessa tukevat yhdenvertaisuutta ja myös mahdollisuuksia hakeutua opiskeluhoollon lähipalveluihin.

Erityisen tärkeänä Terveyden ja hyvinvoinnin laitos pitää etäopetuksen tasalaatuisuutta kansallisesti, muun muassa opettajan ja oppilaan välisessä päivittäisessä vuorovaikutuksessa sekä odotuksissa vanhempien rooliin etäopetuksen aikana. Etäopetus tulee toteuttaa siten, etteivät perheiden erilaiset mahdollisuudet ja edellytykset tukea lastaan etäopetuksen aikana johda erilaisiin oppimistuloksiin, lisää oppimisvaikeuksia tai aiheuta oppilaiden tai vanhempien liiallista kuormittumista. Myös kansallisesti tasalaatuinen ja yhdenvertaisesti tarjottava ja toteutettava oppimisen ja koulukäynnin tuki tulee taata.

Epidemiatilanne ja sen ehkäisyyn liittyvät rajoitukset, kuten etäopetusjärjestelyt, sekä muut varotoimenpiteet kuormittavat lapsia, nuoria ja perheitä. Lisääntynyt tuen tarve edellyttää panostamista opiskeluhoolltopalveluihin.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos painottaa, että perusopetuksen kouluissa on syksyllä 2020 järjestettävä kouluterveydenhuollon sekä kuraattorin ja psykologin palvelut siten kuin oppilas- ja opiskelijahuoltolaki ja terveydenhuoltolaki velvoittavat. Mahdolliseen uuteen epidemia-aaltoon varautuminen ei saa johtaa tämän kevään kaltaisiin lasten, nuorten ja perheiden palvelujen supistamiseen ajankohdassa, jossa tukea tarvitaan tavallista enemmän.

Pääjohtaja

Markku Tervahauta

Johtaja

Tuire Santamäki-Vuori